

Nr 32

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1960 (nr 253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 19 mars 1965 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 94, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1960 (nr 253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker;

2) förordning om ändring i ölförsäljningsförordningen den 23 mars 1961 (nr 159);

3) förordning om ändrad lydelse av 1 § rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521).

Beträffande *propositionens huvudsakliga innehåll* må här anföras följande.

I propositionen föreslås ett s. k. mellanöl, som i fråga om högsta alkoholhalt och skattesats avses ligga mellan det nuvarande ölet och starkölet.

Mellanölet avses få en alkoholhalt av högst 3,6 viktprocent. Motsvarande procenttal för det nuvarande ölet och för starkölet bibehålles vid 2,8 resp. 4,5.

Skattesatsen för det nya ölet föreslås bli 96 öre för liter. Någon ändring avses inte beträffande skattesatserna för övriga maltdrycker.

Mellanölet får enligt förslaget säljas under samma betingelser som det nuvarande ölet. I fråga om utskänkningsföreslås dock möjlighet till vissa begränsningar.

De nya bestämmelserna är avsedda att träda i kraft den 1 oktober 1965.

De ovannämnda *författningsförslagen* är av följande lydelse.

Förslag
till
Förordning
angående ändring i förordningen den 27 maj 1960 (nr 253) om
tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker

Härigenom förordnas, att 1, 6, 7 och 8 §§ förordningen den 27 maj 1960 om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Med **m a l t d r y c k** — — — — — viktprocent alkohol.
Maldryck betecknas som lättöl, om alkoholhalten icke överstiger 1,8 viktprocent, som öl, om alkoholhalten överstiger 1,8 men icke 2,8 viktprocent, och som **s t a r k ö l**, om alkoholhalten överstiger 2,8 viktprocent. Lättöl skall anses såsom **f ä r s k t**, om det är jäsende eller eljest innehåller jäst. Annat lättöl betecknas som **l a g r a t**.

Maldryck betecknas som lättöl, om alkoholhalten icke överstiger 1,8 viktprocent, som öl, om alkoholhalten överstiger 1,8 men icke 3,6 viktprocent, och som **s t a r k ö l**, om alkoholhalten överstiger 3,6 viktprocent. Lättöl skall anses såsom **f ä r s k t**, om det är jäsende eller eljest innehåller jäst. Annat lättöl betecknas som **l a g r a t**. *Öl skall anses vara av t y p A, om alkoholhalten icke överstiger 2,8 viktprocent, och i annat fall av t y p B.*

Till **l ä s k e d r y c k e r** — — — — — 22.02 A.

Till **v e r k a r e k a l l a s** — — — — — för försäljning.

6 §.

Malt- och läskedrycker må för annat ändamål än utförsel ur riket eller till svensk frihamn eller, såvitt avser starköl, uppläggning på provianteringsfrilager utlämnas från tillverkningsställe endast på slutna kärl eller behållare, vilka godkänts av kontrollstyrelsen eller med avseende på rymden blivit märkta på sätt i 14 § lagen om mått och vikt sägs. Sådana kärl och behållare skola vara försedda med uppgift om till-

Malt- och läskedrycker må för annat ändamål än utförsel ur riket eller till svensk frihamn eller, såvitt avser starköl, uppläggning på provianteringsfrilager utlämnas från tillverkningsställe endast på slutna kärl eller behållare, vilka godkänts av kontrollstyrelsen eller med avseende på rymden blivit märkta på sätt i 14 § lagen om mått och vikt sägs. Sådana kärl och behållare skola vara försedda med uppgift om tillverka-

¹ Senaste lydelse av 1 och 6 §§ se 1963:118, av 7 § se 1961:160 samt av 8 § se 1963:597.

(Nuvarande lydelse)

verkarens namn eller om tillverkningsstället eller med tillverkarens inregistrerade varumärke samt, beträffande maltdrycker, om varuslag (lättöl, öl, starköl) och, beträffande läskedrycker, med uppgift om dryckens benämning. Tillverkarens namn och tillverkningsstället må angivas med förkortning, som kontrollstyrelsen godkänt. Varuslag må angivas med särskild beteckning, som godkänts av kontrollstyrelsen. Kärll eller behållare, innehållande maltdryck, må icke förseas med uppgift, ägnad att giva drycken sken av att tillhöra annat varuslag än *det till vilket den är hänförlig*.

Utan hinder — — — — — vederbörligen justerad.

7 §.

För lagrat lättöl, öl, starköl och läskedrycker skall tillverkare, där ej annat följer av 8 §, erlägga skatt. Skatten utgår för liter med
tolv öre för lagrat lättöl,
fyrtioåtta öre för öl,

en krona fyrtioett öre för starköl,
och
trettio tre öre för läskedrycker.
Skattskyldigheten inträder, — — — — — där förtäres.

rens namn eller om tillverkningsstället eller med tillverkarens inregistrerade varumärke samt, beträffande maltdrycker, om varuslag (lättöl, öl, starköl) och, *i fråga om öl, typbeteckning samt, beträffande läskedrycker, med uppgift om dryckens benämning. Tillverkarens namn och tillverkningsstället må angivas med förkortning, som kontrollstyrelsen godkänt. Varuslag och, i fråga om öl, typ må angivas med särskild beteckning, som godkänts av kontrollstyrelsen. Kärll eller behållare, innehållande maltdryck, må icke förseas med uppgift, ägnad att giva drycken sken av att tillhöra annat varuslag eller, i fråga om öl, annan typ än vartill drycken är hänförlig.*

För lagrat lättöl, öl, starköl och läskedrycker skall tillverkare, där ej annat följer av 8 §, erlägga skatt. Skatten utgår för liter med
tolv öre för lagrat lättöl,
fyrtioåtta öre för öl *av typ A,*
nittio sex öre för öl av typ B,
en krona fyrtioett öre för starköl,
och
trettio tre öre för läskedrycker.

8 §.

Deklaration skall — — — — — varje tillverkningsställe.

Deklarationen skall — — — — — deklARATIONEN avser.

Om särskilda — — — — — deklARATIONEN avser.

I deklARATION må särskilt för varje varuslag avdrag göras för myckenhet, som

a) utförts ur — — — — — tillverkarens besittning.

I deklARATION må särskilt för varje varuslag *och, i fråga om öl, typ* avdrag göras för myckenhet, som

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1965.

Förslag

till

Förordning

om ändring i ölförsäljningsförordningen den 23 mars 1961 (nr 159)

Härigenom förordnas, att 1, 4 och 14 §§ ölförsäljningsförordningen den 23 mars 1961 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Med öl förstås maltdryck vars alkoholhalt överstiger 1,8 men icke 2,8 viktprocent.

Med öl förstås maltdryck vars alkoholhalt överstiger 1,8 men icke 3,6 viktprocent.

4 §.

Öl som införes till riket må icke utlämnas från tullverket, om icke varan antingen då den inkommer hit eller därefter genom varuhavarens försorg under tillsyn av tullpersonal blivit försedd med uppgift om tillverkarens namn och om *varuslaget*. I stället för uppgift om *varuslaget* må användas av kontrollstyrelsen godkänd beteckning.

Öl som införes till riket må icke utlämnas från tullverket, om icke varan antingen då den inkommer hit eller därefter genom varuhavarens försorg under tillsyn av tullpersonal blivit försedd med uppgift om tillverkarens namn samt om *varuslag och typ*. I stället för uppgift om *varuslag och typ* må användas av kontrollstyrelsen godkänd beteckning.

Öl som nu sagts må icke förses med uppgift ägnad att giva drycken sken av att tillhöra annat varuslag än det till vilket den är hänförlig.

Öl som nu sagts må icke förses med uppgift ägnad att giva drycken sken av att tillhöra annat varuslag eller annan typ än vartill den är hänförlig.

Generaltullstyrelsen äger — — — — — denna paragraf.

14 §.

Tillstånd till — — — — — att bedrivs.

Tillstånd till — — — — — av överståthållarämbetet.

Tillstånd meddelas att gälla tills vidare, för bestämd tid eller för visst tillfälle.

Tillstånd meddelas att gälla tills vidare, för bestämd tid eller för visst tillfälle. *Tillstånd må begränsas till att avse öl av typ A.*

Om tillstånd — — — — — utfärdas tillståndsbevis.

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1965. Förordningens bestämmelser skola äga giltighet redan före ikraftträdandet med avseende på åtgärder som erfordras för tillämpningen därefter.

Tillstånd till utskänkning av öl som lämnats enligt hittillsvarande bestämmelser skall avse även öl av typ B, om ej tillståndsmyndigheten finner skäl att besluta annorlunda.

Förslag
till
Förordning
om ändrad lydelse av 1 § rusdrycksförsäljningsförordningen
den 26 maj 1954 (nr 521)

Härigenom förordnas, att 1 § rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Till rusdrycker — — — — — och starköl.

Med spritdryck — — — — — eller läkemedel.

Med vin — — — — — volymprocent etylalkohol.

Med starköl förstås maldryck, Med starköl förstås maldryck,
vars alkoholhalt överstiger två och vars alkoholhalt överstiger tre och
åtta tiondels viktprocent. sex tiondels viktprocent.

—————

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1965.

—————

Till utskottet har hänvisats följande *i anledning av propositionen väckta motioner*, nämligen

I. de likalydande motionerna I: 709 av herr *Mattsson m. fl.* och II: 833 av herr *Sjönell m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag om införande av råvaruprisutjämning för maldrycker, om möjligt i sådan tid att förfarandet kan införas redan den 1 oktober 1965 eller i varje fall den 1 januari 1966;

II. de likalydande motionerna I: 727 av herr *Rönberg m. fl.* och II: 851 av herr *Lundmark m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att 15 § andra stycket ölförsäljningsförordningen skall utgå;

III. de likalydande motionerna I: 731 av herr *Näsström m. fl.* och II: 857 av herr *Engkvist m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte avslå propositionen;

IV. motionen II: 796 av herr *Hamrin* i Jönköping, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå propositionen;

V. motionen II: 813 av herr *Berglund*, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå propositionen;

¹ Senaste lydelse av 1 § se 1963:221.

VI. motionen II: 856 av herr *Dickson*, vari hemställts, att riksdagen måtte uttala att, därest mellanöl kommer att tillhandahållas, denna åtgärd skall betraktas som ett försök i nykterhetsförbättrande syfte som, om ogynnsamma verkningar förmärkes, med kort varsel kan och skall avbrytas;

VII. motionen II: 858 av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå propositionen.

Till behandling i detta sammanhang har utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna I: 304 av herr *Schött m. fl.* och II: 376 av herr *Wennerfors m. fl.* vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag om sådan ändring i bestämmelserna om maldrycksförsäljning och maldrycksbeskattning att ett s. k. mellanöl med en högsta alkoholhalt av 3,6 viktprocent kan introduceras och saluföras under förhållandevis fria former.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna II: 376, II: 796, II: 813, II: 833, II: 851, II: 856, II: 857 och II: 858.

Till utskottet har ingivits en skrivelse i ämnet från logen Herserud av IOGT och SSUH-föreningen Medusa.

Rörande motiveringen för de i propositionen framlagda förslagen hänvisar utskottet till ovannämnda statsrådsprotokoll. Redogörelsen härutinnan återfinnes under följande rubriker å nedan angivna sidor i propositionen, nämligen

Inledning, s. 6.

Maldryckernas alkoholhalt och beskattning, s. 6—7.

Försäljning av maldrycker, s. 7—10.

Försäljningsutveckling och detaljhandelspriser, s. 10—11.

Departementschefen, s. 11—12.

Motionerna

Motionärerna i *motionerna I: 304* och *II: 376* anser, att en förbättring av nykterhetstillståndet ter sig som en av de viktigaste sociala uppgifterna i dagens samhälle. Mycket talar för att en långtgående och varaktig förbättring kan åstadkommas endast genom en avsevärd ändring i konsumtionsvanorna. Man kan på goda grunder — bl. a. vetenskapliga rön och internationella jämförelser — förutsätta att nykterhetssituationen skulle i hög grad

förbättras, om vi fick en tyngdpunktsförskjutning i konsumtionen från de starkare till de svagare dryckerna.

Förhoppningarna att få till stånd mildare dryckesseder måste sannolikt främst knytas till ett ökat intresse för vin såsom alternativ till brännvin. Även ölet kan emellertid ifrågakomma som ersättning. Om detta framgångsrikt skall kunna konkurrera med brännvinet, måste det emellertid vara fråga om en kvalitetsbetonad produkt, starkare och fylligare än vanligt öl klass II. Den måste också få saluföras under fria villkor. Då det 4,5-procentiga starkölet av många anses alltför alkoholstarkt för att ifrågakomma för utminuering annat än i systembolagets regi, torde tillskapandet av mellanöl utgöra den lämpligaste lösningen. Tekniskt är det möjligt att brygga ett mellanöl som i smak och kvalitet är jämförbart med starkölet.

Det synes alltmer uppenbart att maldrycker i ett försäljningssystem med icke-ransonerad starksprit inte annat än i sällsynta undantagsfall nyttjas i berusningssyfte. Under spritstrejken, då i ett visst skede alkoholkonsumenterna var hänvisade uteslutande till maldrycker, steg bl. a. starkölsförsäljningen kraftigt. Samtidigt noterades en unik förbättring av nykterhetstillståndet. Inte minst denna erfarenhet bör vara ägnad att minska farhågorna för negativa biverkningar av ett försök med i huvudsak fri försäljning av mellanöl.

I *motionerna I: 709* och *II: 833* anför motionärerna bl. a., att införandet av ett mellanöl i vårt land i ökad grad aktualiserar frågan om råvaruprisutjämning för maldrycker. Till följd av jordbruksregleringen arbetar bryggerierna i likhet med andra svenska livsmedelsföretag med högre råvarupriser än de som gäller på världsmarknaden. Detta problem för svensk livsmedelsindustri uppmärksammades när vårt land år 1960 anslöt sig till EFTA-konventionen. Riksdagen beslöt då för vissa produkter införa ett system för utjämning av råvarukostnaderna. Bland de varor som emellertid inte kom att omfattas av prisutjämningsförfarandet var malt- och läskedrycker. Som skäl härför anfördes bl. a. att konkurrensen inom landet på detta område inte var av den styrka att ett utjämningsförfarande då ansågs nödvändigt.

Importen av maldrycker, som frågan nu gäller, har under senare år vuxit. Särskilt gäller detta starkölet. Importen har sedan år 1960 stigit från 26 574 hektoliter till 58 668 hektoliter år 1964. Importandelen av den totala svenska starkölskonsumtionen har för varje år ökat och utgjorde 1964 ca 30 procent. När mellanölet kommer väntas importen av denna produkt bli betydande, sannolikt av samma procentuella storleksordning som för starkölet. Man torde alltså böra räkna med en import av utländskt mellanöl uppgående till 30 procent eller mer av den totala mellanölskonsumtionen.

I detta läge framstår det som ett svenskt intresse att en råvaruprisutjämning för maldrycker genomföres, så att den inhemska industrien inte behöver belastas av de högre hemmamarknadspriser som följer av jordbruks-

regleringen. Även för jordbrukets del är det av intresse att svensk industri inte hämmas av ofördelaktiga konkurrensvillkor. Ett avbräck i den svenska maltdryckstillverkningen skulle givetvis komma att avspegla sig i en motsvarande minskning av den svenska malkornsförbrukningen. Vid nuvarande införselavgift på korn och malt utgör kostnadsfördyringen för ett mellanöl drygt 3,5 öre och för starköl nära 4,5 öre per liter. Frågan har för kort tid sedan behandlats i statens jordbruksnämnd, som i skrivelse den 10 mars 1965 till chefen för jordbruksdepartementet enhälligt föreslår införande av råvaruprisutjämning.

Enligt motionärernas mening bör den tekniska utformningen av ett utjämningsförfarande för maltdrycker bli densamma som nu tillämpas för choklad- och konfektyrvaror. Utjämningsbidraget bör sålunda finansieras genom uttagande av utjämnings beskatt. Utjämningsförfarandet bör inledas den 1 oktober 1965, då mellanölet enligt propositionen skall utföras i marknaden, eller senast den 1 januari 1966, då en ny tullavtrappning sker inom EFTA-området.

Yrkandet i *motionerna I: 727* och *II: 851* innebär upphävande av den bestämmelsen i ölförsäljningsförordningen, att tillstånd till årsutskänkning som avstyrkts av kommuns fullmäktige i regel ej må meddelas. Som skäl härför anför motionärerna bl. a., att kommunens suveränitet i fråga om utskänkingsrätt kan hindra oförvitliga företagare i restaurangbranschen att driva sin rörelse. Visserligen kan länsstyrelsen trots kommunens avstyrkande lämna tillstånd, därest det från allmän synpunkt finnes påkallat att årsutskänkning äger rum på hotell eller pensionat på en för turistväsendet betydelsefull ort. Det har dock i praktiken visat sig svårt att bedöma vad som kan betecknas som betydelsefull ort. Uteblivet tillstånd kan i vissa fall te sig obilligt, särskilt som i närmaste speceributik öl kan försäljas i praktiskt taget obegränsad mängd. Denna ordning kan enligt motionärernas mening inte vara till gagn för nykterhetsarbetet men väl förorsaka irritation och bli ett avgörande hinder för en önskvärd serviceverksamhet.

I *motionerna I: 731* och *II: 857* anför motionärerna huvudsakligen, att förslaget om införande av mellanöl ur nykterhetspolitisk synpunkt ter sig vanskligt. Då en proposition liknande den som nu framlagts behandlades av riksdagen 1957 framfördes motionsvägen och i debatten, bl. a. med hänvisning till det då rådande nykterhetsläget, betänkligheter mot en friare försäljningsform för ölhandeln i vad avser saluförande av mellanöl i livsmedelsbutikerna. Motionärerna erinrar även om att den reformering av ölhandeln som skedde i anslutning till den s. k. bryggeriutredningens betänkande grundades på förutsättningen att ingen ändring skulle ske vad beträffar försäljningsformerna i detaljhandelsledet och ölets alkoholhalt.

Det nu rådande nykterhetsläget inger enligt motionärernas mening samma farhågor som år 1957, detta inte minst med hänsyn till den breddning av

alkoholvanorna som gjort sig gällande bland ungdomen och kvinnorna. Att i den situationen bredda sortimentet av alkoholdrycker för fri försäljning, utan att frågan prövats i ett större sammanhang, är betänkligt. Kunskaperna om ölets betydelse som tillvänjningsdryck, och då framför allt bland ungdomen, är mycket begränsade. Detsamma gäller betydelsen av ölet som en påspädningsdryck, vilken fullständigar ett med andra drycker påbörjat rus. I detta sammanhang erinras också om den allt vanligare kombinationen av öl och tabletter.

Tidigare orsakade det 3,2-procentiga ölet enligt vad motionärerna anför betydande besvär ur ordningssynpunkt, och ölet var tillräckligt alkoholstarkt för att orsaka alkoholism och ett utbrett missbruk, detta trots att ölet försåldes under restriktiva former. Införandet av ett mellanöl skulle utgöra ett avsteg från principen om en överföring av alkoholkonsumtionen från starkare till svagare drycker. Utsikterna att mellanölet skulle kunna konkurrera med starkspriten, vinet och starkölet måste bedömas som mycket små. På goda grunder kan emellertid antas att den vanliga pilsnern, klass II, i det långa loppet kommer att konkurreras ut.

Motionärerna tillmäter argumentet att alkoholhalten skulle vara avgörande för smaken på ölet allt mindre betydelse. I detta sammanhang uppges, att det s. k. lättölet har bra smak och acceptabel lagringsduglighet, samt att man i Västtyskland från den 1 april i år säljer ett alkoholsvagt öl med en alkoholstyrka om endast 2,5 viktprocent, vilket uppfyller alla kvalitetskrav och i smakhänseende inte skiljer sig från det vanliga ölet. Ett motiv för de västtyska bryggerierna att börja tillverka ett alkoholsvagare öl har varit den allt större vikt man också i Västtyskland börjat tillmäta alkoholens roll vid uppkomsten av trafikolyckor. Denna syn på alkoholen överför motionärerna till vårt starkt mekaniserade samhälle, där de små alkoholdoserna anses spela en stor roll vid uppkomsten av olycksfall och olyckor i olika sammanhang.

Motionärerna anser vidare, att mellanölet öppnar den svenska marknaden för en mycket hård konkurrens från utländska bryggerier, vilket med sannolikhet kommer att avspegla sig i en intensivare reklamverksamhet. Detta i sin tur kommer att leda till en ökning av hela reklamvolymen för alkoholdrycker.

Till stöd för yrkandet i *motionen II: 796* anföres, att det kan förutsättas att tillskapandet av en ny alkoholdryck, fritt salubjuden i landets livsmedelsbutiker, kommer att ogynnsamt påverka nykterhetstillståndet.

Motionären i *motionen II: 813* befarar, att det alltmer tilltagande alkoholbruket särskilt bland ungdom skulle bli av ett ännu allvarigare slag om fria försäljningsformer för mellanöl införes. Till stöd för sitt avslagsyrkande åberopar motionären att en tidig alkoholkontakt medför ökade risker för alkoholskador, vilket gör det viktigt att ungdomens kontakt med alkohol be-

gränsas. Motionären anser vidare, att frågan om mellanölet ej är tillräckligt utredd.

I *motionen II: 856* åberopas, att förslaget om mellanöl får ses som ett led i strävandena att främja övergången från spritdrycker till svagare drycker. Huruvida mellanölet skall gynnsamt påverka svenska folkets nu bristfälliga förmåga att umgås med alkoholdrycker eller tvärtom kommer att inverka skadligt på folkknykterheten, vilket motionären närmast anser, kan endast utrönas genom ett praktiskt försök. Om riksdagen skulle besluta att mellanöl får tillhandahållas borde det således ske med det uttryckliga förbehållet, att åtgärden skall betraktas som ett försök, som med kort varsel kan avbrytas.

Motionärerna i *motionen II: 858* anför bl. a., att mellanölet kommer att vara så starkt att förtäring av relativt små kvantiteter kommer att verka berusande. Propositionen innebär att man uppluckrar bestämmelserna angående möjligheterna att komma över alkoholstarka spritdrycker.

Enligt vad motionärerna anför har erfarenheten visat, att öl och vin är inkörsporren till starkare sorter. Införandet av mellanöl skulle således med säkerhet medföra, att konsumenter av vanligt öl skulle övergå till mellanöl, vilket speciellt bland ungdomen skulle få farliga konsekvenser i fråga om tillvänjning.

Motionärerna anser även, att införandet av ett mellanöl, som kommer att användas som normal måltidsdryck, kan medföra ökade risker för trafikolyckor på grund av alkoholpåverkan. I sammanhanget påpekas att man i Tyskland börjat saluföra öl med en alkoholstyrka av 2,5 procent i stället för 3,5 procent med den motiveringen, att det starkare ölet är alltför riskabelt i den växande motortrafiken.

Utskottet

I propositionen föreslås införandet av ett s. k. mellanöl, som avses få en alkoholhalt av högst 3,6 viktprocent. Skattesatsen föreslås bli 96 öre för liter. Mellanölet, som i fråga om alkoholhalt och skattesats avses ligga mellan det nuvarande ölet och starkölet, skall enligt förslaget få säljas på samma villkor som det nuvarande ölet. Tillstånd till utskänkning av öl skall dock avse mellanöl endast under förutsättning att tillståndsmyndigheten ej finner skäl besluta annorlunda. Bestämmelserna om mellanöl är avsedda att träda i kraft den 1 oktober 1965.

Yrkanden om avslag på propositionen har framställts i motionerna I: 731 av herr Näsström m. fl. och II: 857 av herr Engkvist m. fl., i motionen II: 796 av herr Hamrin i Jönköping, i motionen II: 813 av herr Berglund samt

i motionen II: 858 av herr Johansson i Skärstad m. fl. Vidare har herr Dickson i motionen II: 856 hemställt att tillhandahållandet av mellanöl skall betraktas som ett försök, som bör kunna avbrytas med kort varsel, om förhållandena därtill föranleder. Som skäl för avslagsyrkandena åberopas i huvudsak farhågor för att mellanölet skall leda till en försämring av nykterhetsläget. I motionerna I: 731 och II: 857 hävdas att införandet av ett mellanöl utgör ett avsteg från önskemålet om övergång från starkare till svagare drycker. Motionärerna finner det nämligen troligt att mellanölet närmast kommer att konkurrera ut det nuvarande ölet. Vidare hävdas att alkoholhaltens betydelse för ölets smak bör tillmätas allt mindre betydelse. I sammanhanget åberopas att de västtyska bryggerierna börjat tillverka ett alkoholsvagare öl än mellanölet. Slutligen framhåller motionärerna riskerna för en ökad reklamverksamhet på grund av konkurrensen från utländska bryggerier, vilket antas leda till en ökning av hela reklamvolymen för alkoholdrycker.

Frågan om mellanölet har under den senaste tiden tilldragit sig stor uppmärksamhet i den allmänna debatten. Enligt utskottets mening torde mellanölets betydelse från nykterhetspolitisk synpunkt väsentligt ha överdimensionerats av såväl anhängare som motståndare. Utskottet anser inte att införandet av mellanöl bör tillmätas alltför stor betydelse som nykterhetspolitisk faktor. Det torde emellertid få anses troligt att mellanölet kommer att bidra till en minskning av den under senare år kraftigt stigande starkölskonsumtionen och därigenom främja viss övergång till alkoholsvagare drycker. Införandet av mellanölet får även ses som en åtgärd för att tillfredsställa konsumenternas önskemål. Vad som i motionerna framförts rörande alkoholhaltens betydelse för smaken på öl motsägs av att i flertalet länder med betydande ölkonsumtion, där motsvarande alkoholgränser för öl inte föreläggat, öl av mellanölets styrka varit den helt dominerande typen. Utskottet vill inte bestrida att mellanölet i viss mån kommer att undantränga det nuvarande ölet. Å andra sidan måste det antagas att den föreslagna skattesatsen för mellanölet i stor utsträckning kommer att motverka en sådan utveckling. Det bör framhållas att skatten räknad på i varan ingående mängd alkohol blir väsentligt högre för mellanöl än för exempelvis lättvin.

Beträffande yrkandet att tillhandahållandet av mellanöl skall betraktas som ett försök, vill utskottet endast framhålla, att riksdagen har möjlighet att om så påfordras skyndsamt besluta om åtgärder för att förbjuda försäljningen av mellanöl.

Vad härefter angår frågan om en ökad alkoholreklam i samband med mellanölets införande föreligger enligt utskottets mening inte särskilda skäl att begränsa producenternas möjligheter till reklamåtgärder. Utskottet förutsätter emellertid att inte endast de inhemska och utländska ölproducenterna utan även producenter av andra alkoholhaltiga drycker iakttar tillbörlig åter-

hållsamhet i sin reklamverksamhet vid introduktionen av mellanölet. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att alkoholreklamen varit föremål för särskild utredning. Därvid har även frågan om ölreklamen prövats. Utredningens förslag har ännu inte föranlett några åtgärder från Kungl. Maj:ts sida.

Med hänvisning till vad sålunda anförts tillstyrker utskottet de i propositionen framlagda förslagen och avstyrker således bifall till ovannämnda motioner. Genom Kungl. Maj:ts förslag har även yrkandena i de vid riksdagens början väckta motionerna I: 304 av herr Schött m. fl. och II: 376 av herr Wennerfors m. fl. om införande av mellanöl blivit tillgodosedda.

I anledning av propositionen har i motionerna I: 709 av herr Mattsson m. fl. och II: 833 av herr Sjönell m. fl. hemställts om införande av råvaruprisutjämning för maltdrycker från och med den 1 oktober 1965. Motionärerna framhåller, att nuvarande införselavgift på korn och malt medför en kostnadsfördyring för mellanölet med drygt 3,5 öre för liter. Som skäl för yrkandet åberopas även en skrivelse från statens jordbruksnämnd med förslag om införande av sådan prisutjämning. Utjämningsförfarandet föreslås ske genom uttagande av en utjämningskatt. Vidare hänvisas till jordbrukets intresse av att den svenska malkornsförbrukningen inte minskar.

Utskottet får i denna fråga hänvisa till det av Kungl. Maj:t i propositionen nr 111 framlagda förslaget till ändringar i tulltaxan, där tullsatsen för mellanöl föreslås utgå med ett belopp som motsvarar ett tullskydd av 15 öre för liter. Detta skydd reduceras emellertid inom EFTA från och med den 1 januari 1966 med 80 procent, varför tullskyddet inom EFTA under år 1966 kommer att uppgå till 3 öre för liter. Läger man här till transportkostnaderna vid import, erhålles ett mot den begärda råvaruprisutjämnningen i stort sett svarande skydd för den svenska bryggeriindustrien fram till år 1967, då tullarna inom EFTA skall vara helt avvecklade. Den i motionerna aktualiserade frågan om prisutjämning gäller inte enbart maltdrycker utan alla produkter som tillverkas av råvaror, vilka fördyras genom jordbruksregleringen. Frågan om ett utjämningsförfarande för sådana produkter i samband med att tullarna inom EFTA helt avvecklas kan således väntas föranleda förslag till 1966 års riksdag. Utskottet förutsätter, att maltdryckerna därvid kommer att beredas erforderligt skydd på samma villkor som övriga industrivaror. Med det anförda anser utskottet sig ha besvarat motionerna I: 709 och II: 833.

Utskottet har slutligen att behandla yrkandet i motionerna I: 727 av herr Rönnberg m. fl. och II: 851 av herr Lundmark m. fl. om ändring av bestämmelserna i 15 § ölförsäljningsförordningen. Motionärerna hemställer att i nämnda författningsrum intagna bestämmelser om kommunalt veto mot årsutskänkning av öl skall utgå. Till stöd för yrkandet åberopas bl. a. ett fall, där en kommun av principiella skäl avstyrkt utskänkning för ett dotterbolag till en restaurangörelse i en grannkommun och därigenom förorsakat

restauratören betydande förluster. Motionärerna finner det kommunala vetot inte gagna nykterhetsarbetet utan ägnat att orsaka irritation och hindra önskvärd serviceverksamhet.

Utskottet anser det i likhet med motionärerna tveksamt om detta kommunala veto fyller någon väsentlig nykterhetspolitisk uppgift, eftersom det endast gäller i fråga om utskänkning av öl men inte i fråga om utminuterings. Det kan anföras skäl för att i samband med den liberalisering inom malt-drycksområdet, som införandet av mellanölet utgör, även ompröva gällande försäljningsbestämmelser. I enlighet med bestämmelserna i 1961 års ölförsäljningsförordning kan för närvarande praktiskt taget alla affärer, som säljer matvaror, räkna med möjlighet att erhålla tillstånd att sälja öl. Under förutsättning av riksdagens bifall till den föreliggande propositionen kan de från och med den 1 oktober 1965 automatiskt räkna med att även få försälja mellanöl. Under sådana förhållanden ifrågasätter utskottet, om det i ölförsäljningsförordningen föreskrivna tillståndsförfarandet över huvud taget fyller någon funktion. Med hänsyn härtill förväntar utskottet, att Kungl. Maj:t snarast möjligt tar upp frågan om villkoren för ölförsäljningen — såväl utminuteringsen som utskänkningen — till omprövning. Med det anförda anser utskottet sig ha besvarat motionerna I: 727 och II: 851.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen med avslag å de likalydande motionerna I: 731 av herr Näsström m. fl. och II: 857 av herr Engkvist m. fl., motionen II: 796 av herr Hamrin i Jönköping, motionen II: 813 av herr Berglund samt motionen II: 858 av herr Johansson i Skärstad m. fl. måtte antaga de vid Kungl. Maj:ts proposition nr 94 fogade förslagen till

1) förordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1960 (nr 253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker;

2) förordning om ändring i ölförsäljningsförordningen den 23 mars 1961 (nr 159); samt

3) förordning om ändrad lydelse av 1 § rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521);

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 304 av herr Schött m. fl. och II: 376 av herr Wennerfors m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 709 av herr Mattsson m. fl. och II: 833 av herr Sjönell m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 727 av herr Rönneberg m. fl. och II: 851 av herr Lundmark m. fl., samt

4) motionen II: 856 av herr Dickson,

mätte, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 6 maj 1965

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar John Ericsson, Einar Eriksson*, Yngve Nilsson, Wärnberg, Tage Johansson, Gösta Jacobsson*, Billman, Sundin, Erik Filip Petersson och Arne Pettersson; samt

från andra kammaren: herrar Magnusson i Borås, Brandt, Gustafson i Göteborg*, Kärrlander*, Engkvist, fru Nettelbrandt, herrar Eriksson i Bäckmora*, Kristenson, Carlsson i Västerås och Börjesson i Falköping.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservation

av herrar *Wärnberg, Tage Johansson, Erik Filip Petersson, Gustafson* i Göteborg, *Engkvist, Eriksson* i Bäckmora och *Börjesson* i Falköping, vilka dels ansett, att det avsnitt av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med »Frågan om» och på s. 12 slutar med »blivit tillgodosedda» bort ha följande lydelse.

Utskottet, som delar motionärernas uppfattning, anser det allvarligt att den av riksdagen godkända principen om övergång till svagare alkoholsorter kommer att brytas om en starkare alkoholdryck får tillverkas och försäljas under samma betingelser som det alkoholsvagare öl vi nu har. Genom den troliga utvecklingen — att det s. k. mellanölet ersätter nuvarande konsumtion på omkring 200 milj. liter av det nuvarande ölet — kommer den totala alkoholkonsumtionen i landet att kraftigt öka.

Utskottet vill vidare framhålla, att den ökade berusningseffekt som uppnås genom den föreslagna nya ölsorten, är av sådan art att den inger stora farhågor ur bl. a. trafiksäkerhetssynpunkt.

Då i propositionen inte har påvisats några nykterhetspolitiska vinster av den nya ölsortens införande, och då det ej heller dokumenterats, att något behov skulle föreligga av införandet, anser utskottet sig böra avvisa Kungl. Maj:ts proposition.

I de först nämnda motionsparen understrykes vikten av att en ökad alkoholreklam undvikes om ett s. k. mellanöl införes.

Utskottet finner all alkoholreklam motbjudande och förutsätter att såväl öl- som övriga alkoholintressenter ålägger sig stor återhållsamhet på denna punkt. Skulle ändå en intensifierad alkoholreklam komma till stånd förutsätter utskottet att åtgärder vidtas för en begränsning.

samt att det stycke i yttrandet som på s. 13 börjar med »Utskottet anser» och slutar med »och II: 851» bort ha följande lydelse.

Utskottet anser i motsats till motionärerna att detta kommunala veto inte saknar nykterhetspolitisk betydelse. Det måste nämligen vara den lokala kännedomen hos de kommunala myndigheterna som i första hand bör ligga till grund för bedömningen av frågan huruvida en lokal är lämplig för utskänkning eller ej eller om en restauratör är den lämplige att handha utskänkningslokalen. Inte så sällan har en utskänkningslokal kunnat skapa otrygghet för sin omgivning eller utgjort ett riskmoment för exempelvis ungdomsfylleri. Huruvida sådana risker är för handen i de olika lokala sammanhangen torde bäst kunna avgöras av de folkvalda kommunalfullmäktigeledamöterna.

Motionärerna anför som skäl för sitt yrkande att en restaurangrörelse orsakats förluster på grund av kommunalt beslut om vägrad utskänkningsrätt. Utskottet vill i det sammanhanget erinra om att det inte torde vara svårt att ge exempel på fall där enskilda personer och yrkeskategorier på grund av kommunala beslut ej fått beräknade vinster eller kanske lidit förluster, utan att därför krav rests på den kommunala beslutanderättens avskaffande. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna.

dels ansett att utskottet under punkten A bort hemställa,

A) att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 731 av herr Näsström m. fl. och II: 857 av herr Engkvist m. fl., motionen II: 796 av herr Hamrin i Jönköping, motionen II: 813 av herr Berglund samt motionen II: 858 av herr Johansson i Skärstad m. fl., måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 94 och därvid fogade författningsförslag.

dels ock ansett att utskottet under en punkt C bort hemställa,

C) att riksdagen, om propositionen nr 94 bifalles, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att frågan om alkoholreklamen följes med uppmärksamhet och, i den händelse en intensifiering av denna skulle ske i samband med det s. k. mellanölets införande, åtgärder vidtages för reklamens begränsning.